

Ключевые слова: православная лингвистика, фразеологизм, этимология, мелиоративное окрашивание, средства массовой информации, психолингвистический эксперимент.

SUMMARY

Shkuran O. V. Christian idiom “strong in spirit”: etymology and modern standardization in the media

The article positions Christian idioms, the etymology of which is not included in the introduction of these linguistic units in the context of the media. Therefore it deliberately distorts the original meaning of set phrases to form a human user fixated on material enrichment and career growth. Psycholinguistic experiment confirmed semantic distortion of Christian phraseology. Respondents present other associations that do not belong to the etymology of such units. Therefore, the modern teacher-philologist and scientist should promote the regular explanatory work.

Key words: orthodox linguistics, idiom, etymology, reclamation staining, media, psycholinguistic experiment.

*Л.О. Штакіна
(Горлівка)*

УДК 801'612:811.111

ПРОСОДИЧНА АКТУАЛІЗАЦІЯ СУПЕРСИНТАКСИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ

Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки довів суттєвий вплив засобів супрасегментного рівня мови на коректне просодичне оформлення зв'язного мовлення, яке забезпечує цілісність його сприйняття. При цьому особлива увага приділяється вивченню просодичних технік маркування жанрових характеристик дискурсу та його компонентів [2, с. 77-78], що дозволяє з'ясувати системи семантичних, прагматичних і стилістичних дескрипторів. Тому питання просодичної зв'язності озвученого дискурсу є складовою частиною цієї проблеми.

Складність цієї проблеми полягає в тому, що її вирішення потребує застосування системного підходу, на ґрунті якого лише й можливе виявлення складних взаємозв'язків між логічним та емоційним початками свідомості мовця, що забезпечують реалізацію зв'язності озвученого дискурсу [1, с. 273].

В межах цієї публікації викладено результати наших спостережень щодо перцептивних й акустичних характеристик нарративних блоків авторської складової озвученої версії англомовного художнього твору Дж. Р.Р. Толкіна “The

Hobbit”. Виокремлені найтипівіші кумулятивні моделі, які віддзеркалюють суперсинтаксичну репрезентацію творчого задуму, було проаналізовано на рівні часової та тональної підсистем просодії.

У ході першого етапу аудитивного аналізу передбачалось встановлення специфіки делімітації вербального контексту й виокремлення фонофраз та фоносинтагм з урахуванням тривалості фізичної паузи, що сигналізує фонаційну перерву. На наступному етапі аудитивного аналізу була виокремлена специфіка тональної реалізації нарративних блоків. Перцептивні особливості кумулятивних моделей було зіставлено з акустичними параметрами за допомогою комп'ютерної програми *Wavesurfer 1.8.3*.

Звернення до інформаційно-сислової структури художнього дискурсу з урахуванням семантико-часового квантування вербального контексту сприяє виявленню його жанрової специфіки й створює передумови задля вивчення механізму делімітації озвученого літературного твору.

Дослідження часової організації дискурсу спонукає до виокремлення пріоритетних ознак паузації як складової темпоральної підсистеми просодії, що, на нашу думку, корелює із семантичним розгортанням інформаційно-сислового поля й відтілює риторично-адекватну репрезентацію фактового змісту.

Наші спостереження наводять на думку, що побудова дискурсу певної жанрової специфіки, відбувається у напрямку від семантичних структур до структур просодичного комплексу, що дає змогу констатувати домінуючу роль семантики, яка прогнозує часову та тональну партитуру смислового квантування.

На нашу думку, паузацію дискурсу слід розглядати як трьохрівневу ієрархію, що синхронізує інтрафразний, міжфразний прошарки фонаційної перерви, а також паузи, які маркують делімітацію надфразних єдностей [3], виокремлюючи динаміку просодичної партитури вербального контексту озвученої моделі художнього дискурсу. За результатами наших спостережень виявлено найтипівіші моделі смислового зв'язку нарративних блоків, а саме *репрезентативно-кон'юнктивну* (R-C) та *репрезентативно-субститутивну* (R-S) як варіантних реалізацій інваріанта «кореляція» та «кон'юнкція».

Результати наших спостережень свідчать, що зазначені нарративні моделі авторської складової художнього дискурсу “The Hobbit” Дж. Р. Р. Толкіна вирізняються специфікою смислового квантування, що символізує «часову сітку» рецептивних моделей виокремлених суперсинтаксичних блоків. Специфіка паузації смислового розгортання полягає у тривалості та дистрибуції інтрафразних та міжфразних пауз, що сигналізують фонаційну

перерву залежно від семантичного потенціалу кумулятивної моделі з певним рівнем оцінності й експресії.

Фрагмент 1 (R-C)

They walked in single file & the entrance to the path b was like a sort of arch b feeding into a gloomy tunnel & there were queer noises b grunts b scuffings b and hurrying in the undergrowth: & the blattiest things they saw b were the gobblets & dials & thick & scabrous & stretched from tree to tree & before long they grew to hate the forest b as heavily b as they had hated the tumblers of the goblins & but they had to go on & and on & the nights were the worst & it became pitch-dark & Bilbo tried flapping his hand in front of his nose & but he could not see it at all & all & perhaps it is not true to say that they could not b nothing & if they could see eyes & they slept all closely huddled together & and took it in turns to watch & and when it was Bilbo's turn he could see pieces b in the darkness green & blue & sometimes pairs of bellows b or feet b or green eyes would stare at him b from a little distance & and then blink & fade & and disappear [4, с. 74].

Статистичні підрахунки свідчать, що варіантні реалізації двох типів зв'язку топікальних кроків (речень) в межах суперсинтаксичних моделей як утворень кумулятивного типу, мають специфічний алгоритм смислового зв'язку, який адекватно віддзеркалює інформаційно-сміслову навантаженість наративного блоку як топікального циклу. Так, слід зазначити, що модель R-C (Фрагмент 1) має ускладнений часовий алгоритм, який маркується 2-компонентними та 3-компонентними паузними угрупованнями – кількісні показники дистрибуції пауз – надкороткої (**b**) – 34%, короткої (**u**) – 28,7% та довгої (**d**) – 37,1% й вказує на відносну збалансованість тривалості фонаційної перерви. Семантико-часова збалансованість, у нашому розумінні, сигналізує тісний зв'язок перебігу подій й відтворює темпові характеристики репрезентації модально-фактуального різновиду вищезазначеної суперсинтаксичної моделі актуалізації авторського задуму, що має бути підсилено адекватною тональною реалізацією в умовах інтеграції підсистем просодії.

Щодо репрезентативно-субститутивної кореляції топікальних кроків синтаксичного блоку R-S (Фрагмент 2), то вона вирізняється двофокусним рельєфом «часової сітки», утворюючи певний семантико-часовий фрейм репрезентації авторського задуму, про що свідчать статистичні показники, а саме: фонаційна перерва у вигляді надкороткої паузи (**b**) дорівнює 37,5%, короткої (**u**) – 25%,

довгої (**d**) – 37,5%.

Фрагмент 2 (R-S)

Bilbo found that food b had already been laid at the side of the path & for him b there was a little mattress of straw b and wooden blankets & he struggled into them very gladly & and fell asleep & yet in the night & he woke & there was a growling sound outside & as of some great animal snuffing at the door & Bilbo wondered & but it was b and whether it could be bent in enchanted shape & and if he would come in as a bear b and kill them & he dived under the blankets and hid his head & and fell asleep again [4, с. 81].

Двофокусний характер часової динаміки виокремлює семантично вагомі топікальні кроки, що є значущими щодо оцінки подій з огляду на ставлення до них героя художнього твору, а саме *'Bilbo found that..., Bilbo wondered.'*

Розглядаючи паузальну специфіку делімітації модально-сміслового різновиду репрезентативно-субститутивної моделі R-S (Фрагмент 3), слід зазначити, що вона вирізняється певною часовою домінантою зі статистичною перевагою короткої (**u**) паузи – 61,5%, порівняно з 7% стосовно надкороткої (**b**) та довгої (**d**) – 30,8%. Згідно з цими статистичними показниками надкоротка пауза не є релевантною для цього топікального циклу.

Фрагмент 3 (R-S)

Then as he had said & the dwarves good feeling & towards the little hobbit & grew hungrier every day & there were no more hovers or grumbles & they dried his health & and they putted him on the back b and they made a great fire of him & which was just as good & for he was not feeling particularly smart & he had not forgotten the look of the Mountain & nor the height of the dragon. [4, с. 88].

Наші спостереження наводять на думку, що побудова дискурсу певної жанрової специфіки відбувається в умовах інтеграції семантики і просодії, що висвітлює контекстуально адекватні структури просодичного комплексу, дає змогу констатувати домінуючу роль семантики, яка прогнозує жанровий варіант часової партитури квантування інформаційно-сміслового поля, з другого – варіативність, обумовлену, зокрема, динамікою репрезентації авторського задуму у художньому дискурсі. При цьому варто вказати на те, що фізична пауза є своєрідним регулятором риторично ефективної репрезентації творчого задуму озвученої версії художнього дискурсу. У нашому

розумінні, репрезентант планує фонаційну перерву, коли вона узгоджена з комплексом супрасегментних засобів, як базовий часовий компонент смислового квантування вербального контексту нарративних блоків з притаманним їм типом смислового зв'язку. Статистичні показники щодо паузації зазначених моделей авторського дискурсу сигналізують специфіку часової динаміки в межах зазначених моделей, що на просодичному рівні є фонаційно-паузальними циклами інтерпретації.

Звернення до вербального контексту озвученого художнього дискурсу при паралельному аналізі просодичної актуалізації суперсинтаксичної репрезентації авторського задуму в нарративних моделях, що є певними топікальними циклами вербалізації творчого задуму, істотно розширює поле діяльності для дослідження ролі просодії як важливого трансляторного засобу мовної комунікації.

Аналіз виокремлених блоків на рівні тональної підсистеми просодії свідчить про адекватну актуалізацію смислового навантаження нарративних блоків надсегментними засобами. Щодо параметричної специфіки базової складової супрасегментного (просодичного) рівня, то мелодичний контур фоносинтагм як смислових квантів вирізняється особливостями тонального перелому та його регістровими модифікаціями на вагомих ділянках (ядерній та передядерній) відповідно до логіко-смислового аранжування топікального циклу. Вищезазначені нарративні блоки віддзеркалюють різний ступінь експресивності у звуковому фреймі інтерпретації. Так, емфатичний характер ядерного акценту та конфігурація передядерної ділянки (шкали) найбільш притаманні блоку R-C (Фрагмент 1). Слід зазначити, що фонофрази (речення), які мають інтегративний характер мелодичного контуру, віддзеркалюють домінування відносин просодичної препозиційної та постпозиційної субординації, яким притаманна альтернація простих та складних тонів в ядерній ділянці, а також специфічна конфігурація передядерної ділянки. Топікальний крок *'Bilbo tried flapping his hand in front of his nose u but he could not see it at all'* є зразком препозиційної субординації. Коментивна фінальна фоносинтагма вирізняється високою передшколою, рівневим контрастом висхідної шкали та емфатичним ядерним акцентом – спадним тоном з ініціальним підйомом екстрависокого рівня. Зразком постпозиційної субординації смислових квантів блоку R-C (Фрагмент 1) може слугувати наступний приклад: *'They slept all closely huddled together b and too kitinturnsto watch'*.

Ініціальна фоносинтагма цього інтегративного мелодичного контуру є фокусом інформації і саме тому вирізняється рівневим

контрастом у перед ядерній ділянці, а також емфатичним спадним тоном з ініціальним підйомом у ядерному складі. При цьому характерно, що конфігурація передядерної та ядерної ділянок фоносинтагм цього репрезентативно-кон'юнктивного блоку підсилюється ускладненим часовим алгоритмом, що надає інтерпретації авторського задуму адекватної експресії.

Регресивна експлікація авторської думки, яка просодично маркується інтегративним контуром постпозиційної субординації, також притаманна моделі R-S (Фрагмент 2). Фонофраза *'He snuggled into them very gladly u and fell asleep'* є прикладом постпозиційної субординації, що висвітлює ініціальну фоносинтагму в позиції інформаційного фокусу. Спадний емфатичний тон з ініціальним підйомом високого рівня маркує ядерну ділянку. Водночас спадний тон у передядерній ділянці створює регістровий контраст, позаяк фінальна фоносинтагма, реалізована в низькому регістрі, є додатковим смисловим квантом.

Поряд із простою тональною конфігурацією ядерної ділянки спостерігаються ускладнені тональні контури, які маркують інформативно значущі фоносинтагми. Наведений приклад блоку R-S (Фрагмент 3) віддзеркалює специфіку тонального аранжування вербального контексту, в якому поряд із інтегративними є прості мелодичні контури, що маркують окремий предикативний крок топікального циклу репрезентативно-субститутивної моделі кореляції. При цьому варто вказати на частотність інтегративного тонального контуру препозиційної та постпозиційної субординації, прикладом якої є топікальний крок *'He had not forgotten the look of the Mountain u nor the thought of the dragon'*.

Ускладнений тональний контур – спадний неповного падіння + спадно-висхідний тони адекватно, на нашу думку, маркують «розширену ядерну ділянку» коментивної фоносинтагми, яка вирізняється експресивною тональною реалізацією й відтілює емоційно нейтральний фінальний смисловий квант. Таким чином, тональна актуалізація нарративних блоків як специфічних зразків вербального контексту є вагомою складовою рецептивних моделей звукового фрейму інтерпретації авторського задуму. Вище зазначалось, що семантико-часовий алгоритм репрезентації у вигляді «часової сітки» відтворює динаміку просторово-часового континууму, яка має бути підсилена тональними маркерами згідно зі смисловим навантаженням на рівні фоносинтагм, фонофраз та нарративних моделей, які мають риси фонаційно – паузального циклу з притаманними їм ознаками топікальної єдності й семантико-синтаксичної когезії. Доречно зазначити, що аналіз озвученої версії художнього твору

допомагає спостерігати взаємодію, зокрема, синтаксичного та фонетичного (надсегментного) рівнів мовної системи. Розглядаючи синтаксичні конструкції та мелодичні контури, необхідно зазначити, що «гіпотаксис» як конструкт синтаксичної субординації превалює у зазначених моделях авторської складової, що статистично дорівнює 65% порівняно з простими та координативними конструкціями. Аналогічна тенденція спостерігається на просодичному рівні. Так званий «просодичний гіпотаксис», створений на тлі синтаксичної структури, підсилює динаміку розгортання авторського задуму, виокремлюючи смислові нюанси. Отримані статистичні показники щодо просодичної субординації дорівнюють 68% – постпозиційні та 42% – препозиційні конструкти відповідно.

Узагальнюючи наші спостереження щодо тональної реалізації досліджуваних нарративних блоків, доречно зосередити увагу на особливостях рекурентності передядерних та ядерних тональних конфігурацій фоновинтагм. Стосовно особливостей тонального перелому на ділянці ядерного акценту, спостерігається як найчастотніший спадний рух тону у варіантних реалізаціях, а саме: спадний тон неповного падіння високого та низького регістрів, спадний тон з ініціальним підйомом високого регістру, а також його емоційна варіантна реалізація, що у відсотковому відношенні дорівнює – спадний неповного падіння (низький) – 25%, спадний неповного падіння (високий) – 52%, зокрема, його емоційна реалізація – 23% відповідно загальної кількості (2352) проаналізованих фоновинтагм виокремлених нарративних моделей. Слід також зазначити, що у відсотковому відношенні кількістю емоційних тональних контурів ядерної ділянки вирізняється блок R-C (1) як найбільш експресивний з трьох виокремлених моделей – 54%, R-S (2) – 26%, R-S(3) – 20% загальної кількості емоційних реалізацій. Щодо специфіки тональних маркерів на передядерній ділянці, то варто виділити високу спадну та високу рівну шкалу, які маркують експресивність вербального контексту. Гетерогенний рух тону передядерної ділянки також спостерігається у найбільш експресивній моделі – R-C (1), що дорівнює: 53% (спадна), 20% (висока рівна), 27% (гетерогенна) відповідно. Щодо блоку R-S (2), то спостерігається переважна кількість моделей високої рівної шкали (65%) та високої спадної (35%), які мають статистичну перевагу порівняно з гетерогенною шкалою, що не є релевантним маркером цього топікального циклу. Блок R-S (3) вирізняється більш спокійним перебігом подій, що маркується часовою домінантою та поступово спадною ступінчастою (45%), високою рівною (20%) та низькою рівною шкалою (35%). Таким чином, кожен з зазначених нарративних

топікальних циклів досліджуваного художнього дискурсу адекватно маркується на тональному й семантико-часовому рівні й віддзеркалює динаміку смислового розгортання озвученої версії як фрейму інтерпретації авторського задуму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калита А.А. Просодична організація озвученого тексту / Калита А.А. Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (Мовознавство). – Вип. 89 (4). – Кіровоград, 2010. – С. 273-275.
2. Тараненко Л.І. Просодична зв'язність англійської прозової байки /Л.І. Тараненко. – К.: ТОВ «Агенство «Україна», 2008. – 204 с.
3. Shtakina L. Pausation and Discourse Processing / L.Shtakina // USSE 4th Symposium. Abstracts. – К.: 2007. – P. 101-102.
4. Tolkien J.R.R. The Hobbit / J.R.R. Tolkien // George Allen&Unwin. – UK, 1997. – 310 p.

АННОТАЦІЯ

Штакина Л. А. Просодическая актуализация суперсинтаксических моделей художественного дискурса

Статья посвящена исследованию нарративных моделей авторской составляющей озвученной версии англоязычного художественного дискурса. Выявлена специфика фонетической репрезентации установленных разновидностей суперсинтаксических моделей конъюнктивного и коррелятивного типов интеграции предложений как вербальных шагов топикализации. Рассмотрены особенности актуализации нарративных блоков на уровне временной и тональной подсистем просодии.

Ключевые слова: дискурс, конъюнктивный, коррелятивный, просодия, топикализация, паузация.

SUMMARY

Shtakina L. A. Prosodic actualization of literary discourse supersyntactic models

The article highlights some specifics of the phonetic representation of a literary discourse within the framework of the narrative models. It focuses on the pausation and intonation patterns that mark semantically charged steps of topicalization. Prosodic peculiarities of the conjunctive and correlative variation models have been considered in terms of their topical entity and semantic-syntactic cohesion. The data obtained are proven to reflect peculiarities of the sound version of the author's constituent in the discourse under consideration.

Key words: discourse, conjunctive, correlative, prosody, topicalization, pausation.